

מבואותי מזהרין

קמא

דף קה:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קעה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
 תהלים קמח (טז) פותח את
 ידך ומשביע לְכָל חַי רִצּוֹן;
 ישעיה ל"ח (י) וַיִּדְבֹר יְהוָה
 לְשׁוֹן וּבָאָו צִיּוֹן בְּרָגָה
 וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשׁם
 שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׂגֹּגוּ יְגִסוּ יְגִזּוּ
 וְאָנְחָה:
 תהלים י"ט (ט) פתחתי יְהוָה
 לְשִׁירִים מִשְׁמַחֵי לֵב מִצִּוֹת
 יְהוָה יִצְאֵה מֵאֵרֶת עֵינָיִם:
 תהלים לח (יט) כִּי עֲזָנִי
 אָנִיד אֲדַאֵג מִתְּקֹאֶתִי:
 שיר השירים ה (ו) פתחתי
 אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי הֵמָּךְ עָבְרָה
 בְּפִשִׁי יִצְאֵה בְּדַבְרוֹ בְּקִשְׁתֵּיהֶוּ
 וְלֹא מִקְּאֵתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא
 עָנָנִי:
 השע י"ד (ג) קחו עֵשְׂקֵם
 דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל יְהוָה אֲמִרוּ
 אֲלֵינוּ כֹּל תְּשׂאָה עֲזוֹן יִקַּח טוֹב
 וְתִשְׁלֹקֵהוּ פָרִים שְׂפִתֵינוּ:
 תהלים ק"ג (כ) בְּרָבִנוּ יְהוָה
 מִלְּאֲכִיבֵי גִבְרֵי כַח עֵשִׂי וְדָבְרוּ
 לְשִׁמְעֵי כְּקוֹל דְּבָרוֹ:
 ישעיה נ"א (יא) וַיִּדְבֹרֵי יְהוָה
 לְשׁוֹבוֹן וּבָאָו צִיּוֹן בְּרָגָה
 וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשׁם
 שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׂגֹּגוּ יְגִסוּ יְגִזּוּ
 וְאָנְחָה:

תורה קעט
 ויקרא אמר כג (כט) כִּי כֹל
 הַפֶּסֶס אֲשֶׁר לֹא תִעָנֶה בְּעֵצֶם
 הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרַתָּ מֵעַמִּיתִי:
 ויקרא אחרי מות טו (כט)
 וַיְהִי־הָיָה לָכֵם לְחֻקֹּת עוֹלָם
 בְּחֻדֹשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֵשׂוֹר הַחֹדֶשׁ
 תִּעֲנֵנוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְכָל
 מִלְּאֲכִיבֵי לֹא תִעֲשׂוּ הָאוֹרֶה
 וְהָגַר הָגַר בְּתוֹכֵכֶם:
 זכריה ח (יט) כֹּה אָמַר יְהוָה
 צְבָאוֹת צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם
 הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם
 הַעֲשִׂירִי יְהִי־לְבֵית יְהוָה
 לְשִׁשׁוֹן וְלִשְׂמִיחָה וְלִמְעֻדִים
 טוֹבִים וְתִאֲמַת וְתִשְׁלֹם אֶהְיֶה:
 פ

קח: ליקוטי

ויתקדש ת"ק שדי. רבא בא"ר. ומשביע לכל חי רצון: (כ"ל) אלו הדברים לא נכתבו מהם כ"א ראשי פרקים, כי בשעת אמירת אלו הדברים הנוראים, לא זכינו שיבארם לנו היטב, כדרכו תמיד, רק אמרם במהירות בדרך רמו בעלמא, ורמו לנו כאן כל הכוונות של קדיש המבוארים בכוונות האר"י ז"ל וכנ"ל.

ואין אתנו יודע עד מה ביאור הדברים האלה:)

קעה [ג] דע כי צריך דווקא ויודי דברים, כי צריך לפרט את החטא, וצריך להתוודות בדיבורים בכל פעם על כל מה שעשה. ויש לזה מניעות רבות. לפעמים נשכח מאתו החטא, ויש שיכבד עליו מאוד וקשה לו להוציא הדיבור להתוודות, ועוד מניעות רבות. וצריך לזה שמחה של מצוה, כגון התונה של מצוה [ג] או שאר מצוה בשמחה, כי שמחה הוא קומה שלימה מרמ"ח איברים ושם"ה גידים, וע"כ כשהוא שמח או מרקד, צריך לראות שיעבור בכל השמחה מראש ועד עקב, כי לפעמים השמחה רק ברגליו, ולפעמים בלב, או בהמוחיו. בחי' (ישע"י לה)[ג] ושמחת עולם על ראשם, אך עיקר השמחה שיעבור בכל השמחה, היינו בכל הקומה שיש בהשמחה, וצריך לזה מצות רבות, כי שורש נקודות כל המצוות היא השמחה,

כי (תהלים יט) פיקודי ה' ישרים משמחי לב, וכל מצוה מתרי"ג מצוות יש לה אבר מהשמחה, כל מצוה לפי בחינתה, וע"כ אם פגם באיזה מצוה הן מ"ע או ל"ח. אזי כששמח ועובר והולך בקומת השמחה, אזי כשפוגע בזה האבר שהוא כנגד אותה מצוה שעבר, א"א לו לשמוח שם, מחמת שפגם שם באותה המצוה שנקודתה שמחה כנ"ל, ואדרבה, יש לו דאגה 'שהיא היפך השמחה. בבחי' (שם לח) אדאג מחטאתי, וע"כ על ידי זה מרגיש ונזכר החטא שעשה מקודם, אך על ידי ריבוי המצוות, כי אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון (הגיגה כז). על ידי זה נתבטל הדאגה של החטא המונעת השמחה, כי ריבוי אור השמחה של ריבוי מצוות שלו נתלהב ומבטל המניעות של החטא ואזי יכול להתוודות, ועל ידי ויודי דברים נתתקן עולם הדיבור כמבואר במ"א [ג], כי פגם החטא בנפש, והנפש הוא בחינות הדיבור [ג], בבחי' (ש"ה ה) נפשי יצאה בדברו, וע"כ צריך להתוודות בדבורים" דווקא לתקן ולכנות פגם הדיבור, כמ"ש (הושע יד) קחו עמכם דברים ושובו אל ה' ועיין במ"א [ג], ועל ידי שנתקן ונבנה הדיבור על ידי ויודי דברים, עי"ז נעשה יהוד קוב"ה ושכינתי, שנתעורר הקול דלעילא ונתיחד עם הדיבור, כי צריך התעוררות תהתון היינו לכנות הדיבור, ועי"ז מתעורר ומתאווה הקול ומתיחד עם הדיבור, וזה בחי' (תהלים קג) עושי דברו לשמוע בקול דברו ואיתא בזוהר (לך ד' ז') זכיון למשמע קליו מלעילא היינו ע"י עושי דברו, שמתקנין הדיבור, על ידי זה לשמוע בקול דברו, שנתעורר הקול להתיחד בדיבור, וזכיון למשמע קליו וכו': (ויש בזה עוד דברים נפלאים בענין שמיעת קול נגינה וקול כלי זמר [ג]), וזה

צריך לפרוט את החטא קעה קעט

(ישע"י נא)[ג] ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה. היינו שנמצא בתוך הששון ושמחה, תודה, בחי' ויודי דברים, וקול זמרה כנ"ל:

קעט [ג] דע שכנגד כל מיני מחלוקת הן בגשמיות הן ברוחניות שאינו יכול להתפלל או לעשות מה שצריך בעבודת ה'. כי הכל בכלל מחלוקת, שעומדים וחולקים עליו ורוצים לבטל דעתו ורצונו מה שרוצה לעשות, וכדי לבטל המחלוקת מאיזה בחי' שתהי' ולעשות שלום, ע"ז צריך תענית, וזה מה שארז"ל (אבות פ"ב) מרבה צדקה מרבה שלום, צדקה הוא בחי' תענית, כי עיקר התענית הוא צדקה [ג], כמאמר הז"ל (ברכות ו) אגרא דתעניתא צדקתא, כי בחי' המחלוקת הוא רצון אחר שעומדים עליו לבטל רצונו, וסגולת התענית איתא בזוהר [ג] בעצם חיום הזה תענו את נפשותיכם [ג] שמעלת התענית לאכנעא לבא לאדבקא רעותא דלכא לקוב"ה, שע"י התענית נכנע ונחלש הלב ונתבטל כל הרצונות האחרים שלו מפני רצון הקב"ה לאדבקא רעותא דלכא וכו'. וע"כ עי"ז נתבטל המחלוקת שהיא^א בחי' רצונות אחרים שלא כרצונו כמו שאמרז"ל (אבות פ"ב) בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך, וע"י התענית כבר נתבטל רצונו מפני רצון הש"י כנ"ל, ע"כ נתבטל רצון אחרים מפני רצונו, ונתבטל המחלוקת ונעשה שלום כנ"ל מרבה צדקה מרבה שלום: וזה שאמרז"ל (ר"ה י"ח ע"ב) צום הרביעי וצום החמישי^ב וכו' יהיו לששון ולשמחה [ג] קרי ליה צום וקרי ליה ששון וכו'. אלא כשאין שלום צום, היינו כשאין שלום ויש מחלוקת, אזי צום, כי צריך לזה תענית כנ"ל, וע"י התענית נעשה שלום: ואזי כשיש שלום ששון ושמחה, כי ע"י התענית נבנה קומת וחיות השמחה, כי מעלת התענית שמעורר ומחי' מתים, היינו הימים שעברו בחושך, ואין להם שום חיות, כי כל יום ויום נמשך עליו שפע מלמעלה, וכשעושה בזה היום מצות^ג ומע"ט, אזי מחי' היום וממשיך לו חיות ושפע רב מלמעלה [ג], אך אם ח"ו אם אינו עושה בו מצוה, אזי אינו יורד עליו שפע מלמעלה כ"א בצמצום גדול מאד רק כדי חיונו בצמצום, וכשהוא נוטל זה היום ועושה בו ח"ו רע, אזי מוריד ומניק ומוציץ השפע המעט שיש בזה היום, עד שמוציץ גם עצם החיות שיש להיום בעצמו, מלבד השפע הבא מלמעלה דבר יום ביומו, כי כל יום הוא בריאה, ויש לו חיות עצמו מלבד השפע, והוא מוציץ גם חיותו העצמי של היום, עד שנשארו הימים הללו פגרים מתים, כ"כמו משל התינוק היונק משדי אמו, כל זמן שיש לה חלב יונק החלב, וכשנפסק החלב מוציץ דמה וחיותה ממש, אך ע"י התענית הוא מעורר ומחי' הימים הללו, והכל לפי התענית. ויש להבינו בגשמיות, כי כשמתענה, נמצא אין לו חיות וכח מזה היום, מאחר שאינו אוכל ושותה בו ואעפ"כ עובד את ה'. נמצא שעובד ה' בכח שיש לו מאתמול, כי

^א בתקפא השאיר כאן ריחן לציין המקום בוזהר ולא ציין, ובתורלו ותרוצו סגד הריח, ורק בתשכס ציין את המקום בוזהר. ועיין בעמוד הבא בסוף התורה הזו שמוהר"ת ציין הוזהר הזה (ואולי היה באמצע ההדפסה וכיון שעמוד הבא הוא כבר גליון חדש לא חזר לציין גם כאן)
^ב * זוהר אחרי מות דף סח:
^ג נראה שריבוי הרכיב כאן שני פסוקים בעצם היום הזה בויקרא כג כט, תענו את נפשותיכם בויקרא טו כט. והוזהר הג"ל דרש את הפסוק ויקרא טו כט, ולא הוכיח בעצם היום הזה.
^א גם בדפוס"ר שהיא ומתרוצו - שהוא
^ב מתורלו - החמישי
^ג נראה שריבוי הרכיב כאן שני פסוקים בעצם היום הזה בויקרא כג כט, תענו את נפשותיכם בויקרא טו כט.
^ד בתשכס - מצוות
^ה עיין אור החיים בראשית מז כט מש"כ בשם האריז"ל שכל יום הוא ניצוץ מהצלם וע"י מצוות נתקן בדפוס"ר המשל הזה הובא בסוגרית

^א הערת מוהר"ת בתקפא
^ב לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
^ג עיין פסחים מט. מאי חתונה שאינה של מצוה
^ד מתרוצו - אברים
^ה וישעיהו נא יא (בסוף התורה ציין מוהר"ת לסיפא שלו)
^ו בתשכס - מצוות
^ז גם בדפוס"ר - שהיא, ומתורלו - שהוא
^ח מתרוצו - רבי
^ט * לעיל תורה עח
^י לעיל תורה לא לשון מוהר"ת ולקמן תורה צח תנינא (להבין הענין עיין ערבי נהל ויקהל דרוש א' וע"ש וישלח דרוש ב' בשם הבעש"ט ע"פ נפשי יצאה בדברו)
^{יא} מתרוצו - בדיבורים
^{יב} * תורה עח
^{יג} הערה זו נמצאת כבר גם בדפוס"ר
^{יד} עיין לק"ה אפטרופוס ג' עפ"י תורה ג'
^{טו} ובישעיהו לה י' הג"ל
^{טז} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
^{יז} עיין לעיל תורה לו אות ג'

מאמר צריך דוקא וידוי דברים מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

בתורה זו מבאר שעיקר תיקון החטא הוא ע"י הוידוי דברים, כי פגם החטא הוא בנפש ונפש היא דבור ובמה שפגם צריך לתקן. ועומק הענין מבאר מוהר"ן בלק"ה שכלל כל עבודת ה' היא לעשות דבור לקול ה' הנמצא בעולם וקורא לכל באי עולם לשוב אליו. אבל דבור שאינו נשמע ומתקבל אינו דיבור. לכן מי שמקשיב לקול ועי"ז מתעורר להמליך אותו ית' בקיום מצוותיו, אזי ע"י ששומע ומקיים את מצוות ה' שבקול, עושה דבור לקול, כי עושה שדבר ה' יהיה נשמע ומתקבל. ולהבדיל החטא להפך היא התעלמות מהקול, נמצא פוגם בקול, כי גורם שאינו נשמע ומתקבל. ועל כן התיקון הוא וידוי דייקא בדבור שחוזר ומתייחס לאותו קול ועושה לו דבור. וצריך לפרט החטא כדי לתקן כל פרט וחלק במצווה שפגם.

אבל על הוידוי יש מניעות כגון שכחת החטא וקושי להודות שחטא וקושי לספר איך פגם בכבודו ית' וכיו"ב. על כן א"א להתוודות אלא ע"י שמחה שלימה בכל הקומה, ואע"פ שהחטא גורם לדאגה נמצא שתמיד בשעת הוידוי יש איזה אבר שכנגד אותו חטא ששם לא יכול שמוח, הוא בטל ברוב השמחה של רוב המצוות, על כן העצה לזה לשמוח בחתונה של מצווה ולרקוד הרבה עד שנכלל בשמחת הקב"ה ומרגיש קרבת ה' ומעיז לספר לו חטאיו, ומתבטלת הדאגה ברוב שמחה ונפתח הלב להתוודות.

ועיין לעיל תורה עח שם מדבר מסוד המלכות מראשיתה כשעלה במחשבה לברא עולם ואת ישראל שימליכו אותו, עד כיצד לזכות לתיקון השלם של המלכות בחי' יחוד קוב"ה ושכינתה. ושם מבאר בקיצור את ענין הוידוי המבואר כאן, שע"ז מתקן במה שפגם בדבור דייקא, ונראה שכאן היא השלמת המבואר שם.

שיחות השייך לתורה זו

אין

ליקוטי הלכות

ח"מ אפוטרופוס ג' ה' – כי קול הנגינה יקר מאד ויש לו כח גדול לעורר את האדם, הינו לעורר את המוחין בבחינת קול מעורר הפנויה, אבל עקר שלמות הקול הוא פשמיקשרין אותו אל הדבור בקשר אמין וזקק, שזה עקר בחינת כלל כל היחודים ליחד ולחבר הקול עם הדבור, כמובן בהדר הקדוש ובדברי אדמו"ר ז"ל בהתורה 'ששון ושמחה ימצא בה' וכו' (בסימן קעח)

קושיות

- רבנו אומר שצריך לפרט את החטא וצ"ע הרי נפסק בש"ע שיוצא חובת וידוי גם באומר חטאתי בלבד?
- צ"ע מדוע אומר רבנו שצריך להיזכר בכל חטאיו לפרטים והרי יש זוהר מפורש (בלק קצה) שאפילו כשזוכר רק חטא אחד ומתוודה עליו זה מועיל לכל שאר חטאיו.
- צ"ע כיצד מצווה רבנו לשמוח ולרקוד בשעה שמתוודה הרי לכאורה זו חוצפה שבמקום לירא ולהתמלא בושח על חטאיו הוא מקפץ ומרקד ושמח בכל אבריו.
- רבנו אומר עצה כיצד להיזכר בחטאיו ע"י שיראה שתתפשט שמחתו בכל אבריו וע"י שירגיש איזה אבר שלא יכול לשמוח בו סימן שבאבר השייך לו חטא. וצ"ע מי זוכה לזה לדעת איזה מצווה היא כנגד כל אבר?
- צ"ע האם העצה של רבנו להתגבר על המניעות שבוידוי הן רק למי שמרגיש מניעות או שבאמת כשלא מקיים העצה הזו לא וידוי שמתקן הפגם
- רבנו אומר שכדי להתגבר על המניעות שיש על הוידוי צריך לשמוח בחתונה של מצווה משמע שחתונה שאינה של מצווה לא מועיל וצ"ע הרי השמחה תלויה בי ואם ארקוד ואשמח שמחה שתתפשט בכל איברי מדוע שלא יועיל להתגבר על המניעות של הוידוי
- רבנו אומר שלכל אחד יש ריבוי מצוות שבכוחן לבטל הדאגה שגורמים חטאיו. ומביא ראייה מדברי ריש לקיש (חגיגה כז.) שאפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון והראייה לזה מהפסוק כפלח הרימון רקתך

שדורש אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון. והקשו המפרשים שמביא ראייה שמלאים מצוות מהדרשה שהם ריקנין ותרצו שאע"פ שריקנין ממצוות מלאים בזכויות, כגון צדקה והצלת נפשות. כי גם פושעי ישראל כיון שהם ישראל יש בהם רחמנות בושה וגמילות חסדים. וצ"ע מה הראיה מכאן למה שרבנו אומר שרוב השמחה של המצוות יבטלו את הדאגה שגורמים החטאים לאבר השייך להם שלא תתפשט לשם השמחה, הרי למעשה אין כאן רוב איברים מתוקנים במצוות אלא רוב זכויות שזכו ע"י מעט מצוות.

ח. רבנו אומר שלהתגבר על כל המניעות שבוידיוי צריך לשמוח בזמן המסוגל לזה כגון חתונה של מצווה ולשמוח שמחה גדולה עד שירקד מרוב שמחה שתתפשט בכל קומת תריג אבריו וגידיו. ואז יתוודה על חטאיו בשמחה. מבואר שכל אבר שחטא בו מחסר מקומת השמחה, וצ"ע האם גם מצוות שאינו יכול לקיים כגון ישראל במצוות של כהנים, מחסרים משלימות השמחה שבאבר השייך להן או רק חטא דווקא. ומסתבר שעכ"פ שאבר שאת המצווה שלו כן מקיים גם השמחה בו היא בקלות יותר, ואיתא בספרים שע"י אהבה נעשה התכלית נחשב גם לו כאילו קיים המצווה שקיים חבירו שאוהב אותו, וצ"ע מסתמא זה תלוי גם בערבות שקבלו ישראל כל אחד על חברו. ואם כן נמצא שכדי להתוודות טוב להתחזק באהבת ישראל. וידוע שעיקר הפגם באהבת ישראל היא מדת הנקמה ונטירה, מה שנפגע פעם מחברו, ולא מלמד זכות ולא מעביר על מדותיו, או לשון הרע ששמע עליו, ומסתמא גם זה שמע מאדם שנוטר או נוקם בו. אבל באמת לא תקום ולא תטור הם שני לאוין¹ שהעובר עליהם פוגם בגיד השייך להן וגורם לבחי' אדאג מחטאתי ונקרא מקומת השמחה. וכשעובר עליהם גם עובר על מצוות עשה ואהבת לרעך כמוך המצורף אליהם באותו פסוק, ואיתא בירושלמי נדרים², יסוד טעם שני הלאוין האלה הוא כי כל ישראל הם קומה אחת, נמצא כל אחד חייב להרגיש צער חברו, ממילא כמו שלא שייך שאם ידו אחת הכתה את ידו השנייה לא יעלה על דעתו לנקום בה ולהכות אותה, כך אין להעלות על הדעת לנקום או לנטור לחברו שציער אותו, כי נוקם בעצמו. ואם ח"ו גם שונא את חברו בגלל זה הרי עובר על לא תשנא את חברך בלבבך שהוא עוד לאוין³ ופוגם בעוד אבר ובקומת השמחה, וכבר ג' גידין ואבר אחד שלו מלאים בדאגה במקום שמחה. ואע"פ שהיא מדרגה גדולה שרואים בחוש גם צדיקים שלא מצליחים לאחוז בזה אע"פ מבואר בירושלמי שהיא חובה על כל אחד מישראל לקיים אותה בפשוט, ומי שלא אחוז בזה עובר על איסור תורה.

ט. לפי ירושלמי הנ"ל שכל ישראל קומה אחת וזהו ואהבת לרעך כמוך כמו שאתה אוהב כל אבר שלך. ועיין תורה פא תנינא⁴ שכל בחינה כשמתקן אותה אזי נתקנים כל הדברים שהן אותה בחינה. נמצא שקומת השמחה שלו בעצמו קשורה לקומת כלל ישראל. ועיין שיחות הר"ן צא שאם אחד מישראל חשך אצלי אזי גם האות בתורה שכנגדו חשוכה אצלי. כי קומת ישראל וקומת התורה תלויים זה בזה, והכי נמי קומת השמחה תלויה בקומת התורה וכלל ישראל, ואם מנתק עצמו מאחד מישראל וכ"ש משפחה או קהילה הרי חסר לו באבר שלו שכנגד אותו האבר שבכלל ישראל. שכיון שבכלל יש פגם נעשה גם בפרט, כמבואר בספרים שיש בפרט מה שיש בכלל. (עיין כלל השביעי של ראב"ן)

עד כאן ההקדמה

*

תורה קעה ו

דע כי התשובה, אע"פ שעזב את החטא ומתחרט עליו, ומקבל על להבא¹, גם צריך דווקא² ווידיוי דברים, כי העיקר הוא הוידיוי³ ואע"פ שנפסק בש"ע⁴ שאין חיוב לפרט החטא, אלא כשיאמר סתם חטאתי

¹ ויקרא פרק יט (יח) לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ירוד:

² ירושלמי נדרים פ"ג הלכה ד' כתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך – היך עבידא הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידי תחזור ותמחי לדידה?

³ ויקרא פרק יט (יז) לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא:

⁴ תורה פא תנינא – כשאדם משמח עצמו בשמחה של מצוה, והשמחה גדולה כל כך, עד שנוגעת עד רגליו, הינו שמרד מחמת שמחה, זה הבחינה נקרא: "ונביא ללב חכמה" (תהלים צ). הרגלים הם נצח והוד, בחינת נביאים, נתעלים לבחינת לב על ידי השמחה שבלב, כי השמחה מעלה אותם. והיו הרקוד שמעלה רגליו בכל פעם. וכשלומד תורה או שעושה מצוה בכל כך שמחה, שהשמחה נוגעת עד רגליו, ומעלה את רגליו למעלה בזה נתעלים כל תומכי דאורייתא, שהם נקראים סמכי קשוט. וזה פרוש (ישעיה מ"א): "צדק יקראו לרגליו", כי התורה והמצוה נקראים צדק, כמו שאמרו חכמינו, וזכרונם לברכה (חלין פט): "צדק תדברון" וכו', וכמו שכתוב (תהלים קי"ט): "כי כל מצותיך צדק". גם הדבור הרע נקרא רגל, כמו שכתוב (שם ט"ו): "לא רגל על לשוני", גם הוא נתעלה. גם אדם נתעלה בממון, הנקרא רגל, כמו שכתוב (דברים י"א): "ואת היקום אשר ברגליהם" (א). גם כל המדרגות התחתונות המכונים בשם רגלים, נתעלים על ידי שמחת תורה ומצוה, כמו שכתוב: "צדק יקראו לרגליו", שהתורה והמצוה הם קוראים למעלה את אלו המדרגות התחתונות: וזה שאמרו חכמינו, וזכרונם לברכה (בבא בתרא י'): 'מי שאין לו בנים, ישמח את אשתו בדבר מצוה'. כי אשה נקראת רגל, כמו שכתוב (שמואל א ב): "רגלי חסידו ישמר" (ב). נמצא שעל ידי השמחה הוא ומקשר אותה לבחינת צדק, הנקרא הא, ושם עקר הורע, כמו שכתוב (בראשית מ"ז): "הא לכם זרע". גם נקרא ברעא דאבוה' (עירובין ע). גם אמונה נקראת רגל, כמו שאמרו רבותינו, וזכרונם לברכה (מכות כד): 'בא חבוק והעמידן על אחת' וכו'. וכן כל הדברים הנקראים רגל נתעלים:

⁵ לא ידוע מתי והוכן נאמרה תורה זו

יצא ידי מצות וידוי, וגם בלחש נכון לפרט כדי שיתבייש יותר (משנה ברורה שם), אבל אינו חייב. רבנו מחייב לפרט את החטא, ונראה הטעם כי לתקן את פגם החטא בשרשו בעולם הדיבור **צריך לפרט את החטא**¹⁴, כי כדי לתקן החטא צריך לטפל בו בפרטיות ובפרוטרוט, כי כל חטא בכלליות הוא התעלמות מצויו ה' המצות הוידי היא בכלליות, אבל תקן החטא צריך לפרט החטא לפרטיו, כי יש בו הרבה פרטי התעלמות, במחשבה דבור ומעשה וכל המחשבות שהביאו אותו לחטוא וכל הדבורים וכל תנועה שעשה בו היא עבירה על רצון ה'.

וצריך לשוב על כולם בווידי ובידיבור דייקא לתקנו בשרשו שבעולם הדבור, **וצריך להתוודות בדיבורים בכל פעם על כל מה שעשה**. בתורה עח ביאר יותר, שבמה שפגם צריך לתקן משמע שפגם החטא הוא בדבור, כי פוגם בנפש שהיא בחי' דבור כמבואר לקמן. ונראה שזה הטעם שכאן התיקון הוא דווקא לפרט את החטא וכל חטא שנשכח ממנו אין לו תיקון אע"פ שמצד מצוות הווידי יצא חובתו כמבואר בהלכה (כנ"ל בהערה) ובזוהר (בהערה לקמן). ולקמן גם יתבאר שבגלל החטא שהוא רוח שטות וסטיה מהקב"ה, לכן לא עושה דבור לקול ה', אלא נקשר לחבל הטומאה, ורק ע"י וידי דברים דייקא, מנתק עצמו מחבל הטומאה וקושר עצמו לחבל הקדושה, ויכול לחזור לעשות דבור לקול ה'.

ויש לזה מניעות רבות. לפעמים נשכח¹⁵ מאתו החטא, ויש שיכבד עליו מאוד וקשה לו להוציא הדיבור להתוודות להודות שחטא, ועוד מניעות רבות כגון שלא מאמין יש לו תקנה¹⁶. **וצריך לזה** כדי להתגבר על המניעות שיש על הווידי צריך **שמחה של מצוה, כגון חתונה של מצוה** [י"ד/טו] **או שאר מצוה בשמחה**, כשמתגבר לשמח בשמחה גדולה עד שירקד הרבה מחמת שמחה (ליקוטי עצות)¹⁷.

¹⁴ כי בוודאי אין תשובה בלא חרטה על העבר וקבלה לעתיד דאי לא הכי הוא כטובל ושרץ בידו, אבל עיקר תיקון התשובה הוא הווידי **כמבואר ברמב"ם** יד החזקה הלכות תשובה פרק א – (א) כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישב מחטאו **חייב להתוודות** לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים וידוי זה מצות עשה כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי **וכל המרבה להתוודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח...** ושם פ"ב (ב) ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו' וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו' **וצריך להתוודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו:** (ג) כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ וכן הוא אומר ומודה ועזוב ירוחם וצריך לפרוט את החטא שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב:

¹⁵ **צריך דווקא וידוי** – לשון "דווקא" צ"ע מה בא לאפוקי? ואולי כיון שעיקר התשובה היא חרטה וקבלה לעתיד סלקא דעתך שהווידי הוא תוספת, ולא עיקר, קמ"ל שעיקר התיקון הוא בווידי דייקא.

¹⁶ **ראיתי מביאים ראיה** (מנחת אהרן בראשית ד' טו) מאדם הראשון דאיתא במדרש שמיד אחרי החטא התחרט ועשה תשובה כמבואר בערויבין יח: מאיר אומר אדם הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלשים שנה ופירש מן האשה מאה ושלשים שנה והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה. וא"כ קשה המבואר בבראשית רבה כב יג כשיצא קין מלפני הקב"ה פגע באדם הראשון ושאלו מה נעשה בדיןך א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי, התחיל אדם מטפח בפניו אמר כך גדולה כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד עמד ואמר מומור שיר ליום השבת. וקשה מה התחדש לו ע"י קין הרי כבר עשה תשובה, ותרצו שלמד מקין שהווידי מעכב וזהו שאמר מיד טוב להודות לה' ואיתא בפרקי דר"א יט שאמר בי ילמדו כל הדורות שכל מי שיודה פשעיו ועזוב ניצל מדינה של גהנם שנאמר טוב להודות לה' להגיד בבקר חסדך. (מה שהביא שם עוד ראיה מ מתנא דבי אליהו כה שוקני ישראל בומן יחזקאל שכשנאמר להם לשוב אמרו בושים אנתו והקשה מיחזקאל לג' שמפורש שאמרו כי פשעינו וחטאתינו עלינו ובם אנו נמקים. צ"ע כי לא נמצא בתנא דבי אליהו וגם מה שאמרו מבואר במצודות דוד שם שלא היה תשובה אלא להפך כי לא האמינו שהתשובה מועלת וכאלו אמרו בזה הואיל וכן הוא נתמיד בפשעים וכאשר אבדנו אבדנו)

¹⁷ **שו"ע או"ח סימן תרז (ב) אין צריך לפרט החטא; ואם רצה לפרט, הרשות בידו; ואם מתודה בלחש, נכון לפרט החטא:** הגה – אבל כשמתפלל בקול רם, או ש"צ כשחוזר התפלה, אין לפרט החטא; ומה שאומרים על חטא בסדר א' ב' לא מקרי פורט, הואיל והכל אומרים בשוה אינו אלא בנוסח התפלה (ד"ע):

¹⁸ **וצריך לפרט את החטא** – צ"ע עיין יומא פו: מחלוקת בזה דעת ר"י בן בבא שצריך לפרט החטא ודעת ר"ע שאין צריך לפרט. ועיין ש"ע או"ח סימן תרז ב' ומ"ב שם שאין חייב לפרט החטא ויוצא בזה שאומר חטאתי, אבל בלחש נכון לפרט כדי שיתבייש יותר כשמוכיר חטאיו (מ"ב) ועיין ב"י שאע"פ שפסק כר"ע אפשר שגם ר"ע רק בפרהסיא אסר לפרט. מ"מ נראה כשמפרט יהיה ביראה שלא ייראה כאילו לא בוש לפרטם כמבואר בתוס' ברכות לד: ד"ה כסוי. אמנם מלשון חז"ל שנקטו וידי דברים דייקא אפשר שיש תועלת דווקא כשמעלה כל מעשה רע בפרטיות ומתחרט על הנהגתו את עצמו באופן שמורד במלכות שמים.

¹⁹ **צ"ע דאיתא** בזהר שאפשר שיתכפר לו עוון אחד ע"י שמתוודה על עוון אחר, כי כיון שמתוודה על מה שזוכר זה מועיל גם לעוונות שנשכחו ממנו, **עיין בזהר פ' בלק** סוף דף קצה. ולא תימא דלא מקבל ליה קב"ה עד דיפרט חטאוי מיומא דהוה מעלמא (ס"א אי הכי) אן אנון דף קצה: דאתכסנו מניה דלא יכיל לאדבקא. אלא לא אצטרין לפרשא בר אינון דיכר מנייהו ואי שוי רעותיה בהו כל אחרנין אתמשכן אבתרייהו דהא תנינן אין בודקין חורי ביתא עלאין לעילא ולא אינון תתאין לתתא בביעור חמץ.

²⁰ **עיין יחזקאל פרק לג י'** כי פשענו וחטאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה, פרש"י שם – לפיכך אין אתם חפצים לשוב כסבורין אתם שלא תועיל לכם תשובה; וכן פרש המצודות דוד שם שלא האמינו שהתשובה מועלת לכן אמרו שאין להם תקנה אלא ימותו בחטאם. **ועיין לק"ה תרומות ומעשרות ג'**

¹⁷ עיין פסחים מט. מאי חתונה שאינה של מצוה

נקט שמחה של מצוה דייקא, משמע שמחה בהבלי עוה"ז אינה שמחה שעל ידה יוכל להתוודות, ובגמרא אמרו כגון בת כהן לעם הארץ, משמע אפילו שכוונתו לקיים פריה ורביה אבל כיון שמועד לפירוד כמבואר שם "אלמנה או גרושה או זרע אין לה" אינה שמחה של מצווה. גם בזה הטעם כי אין הכוונה בחתונה זו לעשות רצון ה', שהרי כיון שנענשים מוכח דלא ניחא לו¹⁰. ונראה שהטעם לזה כי המצוות הן אחדות פשוט עם המצוות (שהם רצונו שציווה אותנו) ורק כשהן כתיקונן השמחה שלו מתלבשת במצוות, ואז השמחה בהן נכנס בשמחת הקב"ה, כמבואר בתורה ה' ו'¹¹ אבל חתונה שאין להקב"ה שמחה בה א"א להיכנס על ידה בשמחת הקב"ה ואזי היא לא שמחה שלימה.

וצ"ע כיצד יתכן לשמוח בשעה שמפרט חטאיו שחטא למלך מלכי המלכים וכולו מלא בושה וצער ויראה? ונראה שאמנם כשבא להתוודות לבו מלא חיל ורעדה ולב נשבר ובושה נוראה, וא"א להתוודות, אבל כשמתחיל להפך, תחילה לשמוח ולרקוד ולהרחיב לבו ואזי בעת שנמצא עם המלך בשמחה יחדיו אזי מעיז לבקש סליחה ומחילה ולהתוודות.

וצ"ע כיצד ע"י השמחה מתגבר על כל המניעות שיש על הוידוי.

אם נדקדק נראה שרבונו מדבר כאן משתי מניעות שהשמחה מועילה להן, אחת שלא זוכר חטאיו, לזה מועילה השמחה, כי השמחה צריכה להתפשט בכל אבריו והיכן שמרגיש שלא יכול לשמוח, יודע שבאבר הזה פגם בחטא שהוא כנגדו וכך יזכר בחטאיו. אמנם צ"ע כי מי יודע כל מצוה כנגד איזה אבר היא? וכנראה ע"י שיוודע בערך אם זה ברגלים או בראש נזכר במצוות השייכות להן.

והמניעה השנייה מה שקשה להודות על חטאו, ועוד שקשה לו להאמין שיש לו תקנה בתשובה, הסיבה לזה היא שלבו מכווץ מרוב יראה על שחטא למלך מלכי המלכים. וכל דבריו נסתמים ככל שיותר מבין גודל החטא. לכן העצה תחילה לשמוח כדי להרחיב לבו ולצאת מהעצבות שגורמת כבדות וקושי לדבר.

ואע"פ שהעיקר לצאת מכווץ העצבות אל הרחוב לב, לא יועיל לזה שמחה סתם, ואפילו לא של חתונה שאינה של מצווה. כי צריך להיות נכלל בשמחת הקב"ה במצווה כדי להרגיש מחובר אליו דהיינו למצא הזדמנות בשעת שמחת הקב"ה להעזי לומר לו עד כמה מתחרט על חטאיו, ולבקש מחילה וכפרה.

כך נ"ל כוונת רבנו לפי המבואר כאן. וצ"ע לכאורה העצה הזו של רבינו כיצד להתגבר על המניעות שיש על הוידוי הוא רק למי שיש מניעות, אבל בחוש רואים שרובא דעלמא מתוודים בינם לבין קונם בלא מניעות. וצ"ע האם אמנם אין זה וידוי שמתקן את התיקון שעליו מדבר רבנו או שכיון שלבנו גס לכן אנו לא כל כך בושים בחטאנו עכ"פ שכחת החטא יש לכולם ולזה העצה כנ"ל, אמנם גם בזה לא כל אחד זוכה להרגיש באיזה אבר קשה לו לשמוח.

עתה יבאר שיש בזה סתירה כי גם שמחה של מצווה צריך שכל אבריו ישתתפו בה, וכשיש בידו איזה חטא אזי אותו אבר שכנגד אותו אבר לא ישתתף בשמחה כי החטא גורם דאגה. נמצא שלעולם לא יכול לתקן את החטא ע"י וידוי שהרי בזמן הוידוי יש בידו חטא שמונע ממנו לשמוח בכל אבריו. ומתרחץ רבנו שכיון שאפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון לכן תתבטל הדאגה בריבוי המצוות, ויוכל להתגבר ולשמוח ולהתוודות. וצ"ע משמע שרבנו מדבר רק בפושעים שעכ"פ יש להם רוב מצוות שהם כנגד רוב איברים, ואע"פ שהגמרא חגיגה כז. מכנה אותם ריקנים ממצוות.

¹⁰ פסחים דף מט. תניא רבי שמעון אומר כל סעודה שאינה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי להנות ממנה כגון מאי אמר רבי יוחנן כגון בת כהן לישראל ובת תלמיד חכם לעם הארץ דאמר רבי יוחנן בת כהן לישראל אין זוגין עולה יפה מאי היא אמר רב חסדא או אלמנה או גרושה או זרע אין לה במתניתא תנא קוברת או קוברת או מביאתו לידי עניות איני והא אמר רבי יוחנן הרוצה שיתעשר ידבק בזרעו של אהרן כל שכן שתורה וכהונה מעשרתן לא קשיא הא בתלמיד חכם הא בעם הארץ.

¹¹ ליקוטי עצות שמחה אות כא – צריך לפרט את החטא, כי צריכין דוקא ודוי דברים, להתוודות בדבורים דוקא בכל פעם, על כל מה שעשה בפרטיות. אבל יש לזה מניעות רבות. ועל ידי שמחה של מצוה כגון חתונה של מצוה או שאר מצוה בשמחה, כשמתגבר לשמוח בשמחה גדולה עד שירקד הרבה מחמת שמחה, על ידי זה יוכל להתוודות ודוי דברים, ועל ידי זה מתקן פגם חטאיו

¹² צ"ע הרי יתכן שזמן רב לא מצאו זיווג ועתה שמחים בו מאד. וצ"ע מה איכפת לי מכוונתם הרי אני יכול לשמוח ולרקוד? וכנראה שלשמוח שמחה של מצווה צריך סיעתא דשמיא להשתתף בשמחת הקב"ה, כי המצוות הן אחדות פשוט עם המצוות (שהם רצונו שציווה אותנו) ורק כשהן כתיקונן השמחה שלו מתלבשת במצוות ואז השמחה בהן נכנס בשמחת הקב"ה, אבל חתונה שאין להקב"ה שמחה בה א"א להיכנס על ידה בשמחת הקב"ה ואזי היא לא שמחה שלימה. כמבואר בתורה ה' אות ב'.

¹³ תורה ה אות ב' – הקדוש ברוך הוא הוא אהרן פשוט עם המצוות. וקש"מ עשה הקדוש ברוך הוא בתקונו וקס"ד, א"י הקדוש ברוך הוא משמח בהם ומתענג בהם, כמו שכתוב (שם ק"ד): "ישמח ה' במעשיו". כמו בעל מלאכה, שעושה איזה כלי, והכלי הוא יפה, א"י הוא מתענג בה, והשמחה של הקדוש ברוך הוא היא מלבשת בהמצוות, כי הם אחדותו. ומי שעושה המצוה בשמחה מהמצוה בעצמה, נמצא בשמחה בהשמחה שבמצוה, הוא נכנס בשמחת הקדוש ברוך הוא, שמשמח במעשיו, וזה בחינת (שם קמ"ט): "ישמח ישראל בעושייו".

כי שמחה שבלב/ט הוא קומה שלימה מרמ"ח איברים וש"ה גידים, ואין לה שלימות עד שתתפשט בכל רמ"ח וש"ה שבקומת האדם, וע"כ כשהוא שמח או מרקד, צריך לראות שיעבור בכל השמחה מראש ועד עקב, כי לפעמים השמחה רק ברגלין/כא, ולפעמים בלב, או בהמוחין, בחי' (ישעי' לה) [כב]/כב) ושמחת עולם על ראשם, הפסוק מדבר בגאולה העתידה שתהיה שמחה גדולה שידעו שלא יגלו עוד, ונראה לפי רבנו שבתחילה היא תהיה רק בראש מצד הידיעה, אבל עדיין בלב יחששו מעוד גלות, אך עיקר השמחה השלימה היא שיעבור בכל השמחה, היינו בכל הקומה שיש בהשמחה, דהיינו שקומת השמחה שבלב תתפשט בכל קומת האדם השמה.

וצריך לזה מצות כ"ב רבות, דהיינו רוב כדי שהמיעוט יתבטל ברוב, כי שורש נקודות/כ"ב) כל המצוות דהיינו הנקודה הפנימית השרשית של כל מצווה היא השמחה, כי (תהלים יט)/כ"ב) פיקודי ה' ישרים משמחי לב, נראה הכוונה שעל כן מצוה שמקיים לא בשמחה היא כמו חסרת נשמה. וזהו שכתוב (דברים כח מז)/כ"ב) תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב,

וכל מצוה מתרי"ג מצות יש לה אבר מהשמחה, כל מצוה לפי בחינתה, וע"כ אם פגם באיזה מצוה הן מ"ע מצות עשה או ל"ת לא תעשה, אזי כששמח ועובר והולך בקומת השמחה, אזי כשפוגע בזה האבר שהוא כנגד אותה מצוה שעבר, או כנגד הגיד שהוא כנגד אותו לאו שעבר עליו, א"א לו לשמוח שם, מחמת שפגם שם באותה המצוה שנקודתה שמחה כנ"ל, ואדרבה, יש לו דאגה כ"שהיא היפך השמחה. בבחי' (שם לח)/כ"ב) אדאג מחטאתי,

^ט עיין תורה ה' אות ג) וְעָקַר הַשְּׂמֵחָה הוּא בְּלֵב, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב (תהלים ד): "נִתְתָּה שְׂמֵחָה בְּלִבִּי". וְאִי אֶפְשָׁר לְלֵב לְשִׂמְחָה, אֵלָּא עַד שְׂסִיר עֲקֻמוֹמִיּוֹת שְׂבָלָבו, שִׁיָּהָא לֹא יִשְׂרֹת לֵב, וְאִזּוּ יִזְכֶּה לְשִׂמְחָה, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב (שם צ"ז): "וְלִישְׂרֵי לֵב שְׂמֵחָה".

² מתוצו - אברט

^{כא} צ"ע האם הכוונה שהאדם בעצמו לא משתף את שאר אבריו בשמחה או כיון שחטא בכל שאר אבריו לכן לא יכול לשמוח בהם. ונראה דלאו ברשיעי עסקינן אלא קמ"ל שגם כשיכול לשמוח בכל אבריו צריך לשתף את כולם בשמחה כדי להתוודות.

^{כב} וישעיהו נא יא (בסוף התורה ציין מוהר"ת לסיפא שלו)

^{כג} ישעיה פרק נא (יא) וּפְדוּיֵי יְדֹדָי יִשׁוּבוּן וְכֹאֵן צִיּוֹן בְּרָגָה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים שְׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׁיֹגֵן נְסוּ יִגְוֹן וְאֶנְחָה: מְצוּדוֹת דוֹד (יא) וּפְדוּיֵי וכו' – זהו גמר תפלתו שאמר הן ידעתי אשר ישראל שיפדה ה' מן הבבלים ישובו לארצם ויבאו לציון ברנה ועל ראשם תהיה השמחה עד עולם כי לא יגלו עוד. ישיגון – כאלו הששון והשמחה רודפת אחריהם וישיגון אותם. נסו – ינסו ויברחו מהם:

^{כד} בתשכס - מצוות

^{כה} שרש נקודות - צ"ע מה הכוונה נקודות

^{כו} תהילים פרק יט (ט) פְּקוּדֵי יְדֹדָי יִשְׂרִים מְשִׂמְחֵי לֵב מִצְוֹת יְדֹדָי בְּרָה מְאִירַת עֵינַיִם:

רד"ק (ט) פקודי ה'. היינו מפרשים פקודי, מצות כתרומה, אלא שאמר אחר כן מצות ה'. לפיכך נפרש פקודי מגורת והיה האכל לפקדון (בראשית מא, לו), שהוא ענין הגניזה וההנחה. והם הדברים שהשכל מורה עליהם, ואמר, שהם ישרים, אין בהם נפתל ועקש, שאם לא היו כן לא היה השכל מורה עליהם. ומוזה הטעם הם משמחי לב, כי החכם ישמח על שכלו. וכאשר יגבר על הגוף וינהגו בדרכי השכל, אין שמחה בעולם כשמחה ההיא, והיא שמחת הנפש. לפיכך אמר, משמחי לב, ולא אמר משמחי האדם, כי האדם ישמח לתאות העולם, אבל השכל, והוא הלב, לא ישמח כי אם בדרכי שכל. וכן אמר (מזמור קיט, קיא), כי ששון לבי המה. ואמר, מצות ה' ברה, כל מצוה ומצוה במקום שהיא היא ברה וזכה מאין כל סג, והיא מאירת עינים, כי העם שהם בלא מצות הולכים בחושך, כי המצות יאירו הלב, והם מדרגה לעלות אל הכבוד הגדול:

מלבי"ם (ט) פקודי ה' – החלק של המצות הנקראים בשם פקודים, שהם מיוחדים לזכר ע"י דברים אמוניים (כמו המועדים על יצ"מ) או במדות (כמו מצות פריקה וטעינה פאה ומתנות עניים וכדומה). נבדלים מן הפקודים כמוהם שעשו בני אדם עפ"י הסכמתם שאינם ישרים, אבל פקודי ה' המה ישרים – שנעשו עפ"י היושר והצדק, וגם שפקודי ב"א אינם משמחי לב באשר אין רצון בם תכלית נכבד שהוא המשמח לב עושהו בידעו התועלת שיגיע מן המעשה, אבל פקודי ה' הן משמחי לב – עושיהם. – מצות ה' – החלק המיוחד בשם מצוה שהוא רוב המצות שבתורה, נבדלו ממצות אנשים, שהם הולכים חשכים ואור השכל לא נגה עליהם, אבל מצות ה' ברה – שכולם יש להם טעמים נכונים להישיר הדעות ולאשר הנפשות, וגם היא מאירת עינים – שהם החושים, כי ילמדוהו רחמים וחנינה ונדיבות וכל המדות הטובות אשר יעשה וחי בהם בחיי העולם הזה

^{כז} דברים פרק כח (מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה, יאשימונו הכתוב בעבדו ה' יתברך ולא היתה העבודה בשמחה, לפי שחייב האדם על השמחה בהתעסקו במצוות, והשמחה במעשה המצוה, מצוה בפני עצמו, מלבד השכר שיש לו על המצוה יש לו שכר על השמחה, ועל כן יעניש בכאן למי שעובד עבודת המצוה כשלא עשאה בשמחה, ולכך צריך שיעשה אדם המצוות בשמחה ובכוונה שלמה, וכן אמרו במדרש רות (רות רבה ה, ו) אילו היה יודע ראובן שהקב"ה מכתוב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם (בראשית לו, כא), ככתפו היה מוליכו לאביו, ואילו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו וראך ושמח בלבו (שמות ד, יד), בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו, ואילו היה יודע בועז שהקב"ה מכתוב עליו ותאכל ותשבוע ותותר (רות ב, יד), עגלים פטומים היה מאכילה:

^{כח} גם בדפורד – שהיא, ומתולו - שהוא

^{כט} תהילים פרק לח (יט) כִּי עֲוֹנֵי אֲבִיךָ אֶדְאָג מִחֲטָאתֶי:

רש"י (יט) כי עוני אגיד – לבי מגיד לי את עוני ולפיכך אני דואג וירא מחטאתי שלא יגרום לי צלע ומכאוב:

וכפי החטאים כך יש לו איברים שלא יכול לשמוח בהם דהיינו שלא יוכל שתתפשט שמחת לבו אליהם להיות שמח בכל קומתו, ולא יוכל להתגבר על מניעות הוידוי כנ"ל. מאידך ע"ז יוכל להיזכר בחטאיו ששכח כי באיזה אבר שמרגיש לא יכול לשמוח בו יודע בחטא במצוה שהיא כנגדו וע"כ על ידי זה מרגיש וזוכר החטא שעשה מקודם, כי האבר שלא יכול לשמוח בו מלמד על המצווה שכנגדו שבה פגם, וע"ז יודע על מה להתוודות.

אמנם גם כשידע החטא שצריך להתוודות עליו, החטא הזה בעצמו גורם לדאגה באבר שכנגדו, ומונע ממנו שלימות השמחה בכל קומת האיברים, ויקשה עליו להתגבר על המניעות שיש על הוידוי כנ"ל, אך על ידי ריבוי המצות, כנ"ל שאמר שצריך לזה הרבה מצוות, ואז ע"י ששמחתו תתפשט בכל האיברים השלמים, תתבטל הדאגה שבמיעוט האיברים, ברוב השמחה של רובם.

ובודאי לכל אחד יש רוב מצוות על חטאיו כי אפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון כמבואר בגמרא {חגיגה כז} / ל', שם ריש לקיש מוכיח זאת מהפסוק בשיר השירים (ד' ג') המדבר בכנסת ישראל "כפלח הרמון רקתך", שאפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון. וצ"ע כי ריקנים משמע שאין להם מצוות נמצא שהדאגה היא בכל קומתם, ולא יכולים כלל להתוודות, ומלאים מצוות כרימון משמע להפך, כי הרמון יש בו תריג גרעינים/א', ותרצו המפרשים/ב' שריקנין מתורה ומלאים במצוות, או שריקנין ממצות חוקיות ומלאים בצדקה וגמילות חסדים, או שריקנים ממצות שאין בהן תענוג ומלאים במצוות שיש בהן תענוג ומקבלים שכר כיון שמצוות אין צריכות כוונה, אלא שכל זה שייך לפי הנידון שם ברבוי זכויות/ג', אבל רבנו לכאורה/ד' מדבר בריבוי מצוות, דהיינו שהכוונה לפושעים שיש בידם מצוות כנגד רוב איברים, דהיינו לפחות ש"ז מצוות שהן אחד יותר מחצי תריג/ה', ונקראים מלאים כי זיל בתר רובא/ו', ונקראים ריקנים כי באמת במציאות הם ריקים מהרבה מצוות.

כך נראה בפשטות שרבנו מדבר ממצוות דווקא כיון שהם כנגד האברים, אבל כיון שרבנו מביא ראייה מדברי ריש לקיש הנ"ל שדיבר בזכויות אע"פ שנקט לשון מצוות (כדמשמע מהפרשים שם), אפשר שלא דווקא ובאמת גם רבוי זכויות מועיל לזה, כי אע"פ שהם שייכות למצווה אחת, גורמות שמחה להקב"ה, וע"ז אפשר להכלל בשמחתו, ורוב השמחה תבטל את הדאגה שבאברים הפגומים. ולשון רבנו רבוי מצוות אפשר שאינו דווקא כמבואר בגמ' שקוראים מצוות לזכויות, כי באמת כל מצווה כשמקיים אותה כמה פעמים, זוכה בכמה מצוות אע"פ שהן ממיין אחד.

ונראה לכאורה כוונת רבנו לפושעים שיש להם אהבת ישראל דאי לאו הכי חסר להם הרבה מצוות/ז' כגון ישראל שחסר לו מצוות הכהנים וטומאה וטהרה וגטין וכיו"ב שרק ע"י התכללות זה בזה ע"י אהבה נחשב שקיים אותן.

מצוות דוד (יט) כי עוני אגיד – אני בעצמי אגיד עוני כי יודע אני בעצמי שחטאתי ולזה אדאג פן יבוא העונש וישמחו עלי:

ל חגיגה דף כז. אמר ריש לקיש אין אור של גיהנם שולטת בפושיעי ישראל קל וחומר ממוזבח הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון דכתיב כפלח הרמון רקתך אל תקרי רקתך אלא ריקנין שבך על אחת כמה וכמה:

מהרש"א – שאין עליו אלא כעובי דינר כו' אין האור כו'. כפרש"י דינר זהב דבר מועט לא חסר זהבה כו'. עכ"ל ומדברי התוס' נראה לפרש דה"ק שלא היה העובי יותר מדינר זהב ואע"כ לא נשרף העץ שתחתיו שהזהב הדק מגין עליו ובדמיון זה פושעי ישראל שגם הם מלאים מצות דכתיב כפלח הרמון וגו' ואלו המצות שהם דמיון הזהב כמ"ש הנחמדים מזהב הם מגינין עליהם מאש של גיהנם שלא ישלוט בהן:

ל^א **כמבואר במלבי"ם** בשיר השירים ד' ג' עה"פ כפלח הרימון רקתך. ובזהר חי על בראשית דף רכג. כתב שבכל פלח יש תריג ואם לא תמצא אין זה אלא סימן קללה וזה תזנה הארץ כמו השושנה שנשתנה ע"י החטא.

ל^ב ע"ש **מתיבתא** בשם פרחי כהונה, ומטיב שיר, ומרומי שדה.

ל^ג **כי מי שמאמין** במצוות אלא שאין לו כח לקיים הרבה מהן אבל יש בידו זכויות רבות כגון הצלת נפשות וצדקה וגמ"ח למעשה יש בידו מעט מצוות ורובו דאגה אבל יש בידו רוב זכויות להנצל מגהנם.

ל^ד **כך משמע** בפשטות ממה שמדבר מקומת השמחה שהחטא הוא פגם איזה מצוה שכנגדה יש אבר שבגלל החטא הוא מתמלא בו דאגה ולא יכול לשמוח בו. אבל צ"ע כיון שריש לקיש נקט מלאים במצוות וכוונתו לזכויות ורבנו מצטט לשונו אולי גם רבנו מתכווין לזכויות דהיינו שרוב זכויות יש בכוחו לבטל הדאגה של החטא, שהרי עיקר הדאגה היא עונש הגהנם וע"י רוב זכויות לא יורד לגהנם.

ל^ה **כמבואר** לעיל שגם הגידין הם חלק מקומת השמחה.

ל^ו **כמבואר בגמרא ראש השנה דף יז**. – שלעניין זכויות דנים את האדם לפי רוב ואפילו במחצה על מחצה הקב"ה מטה כלפי חסד והאדם לא יורד לגהנם.

ע"ש **רא"ש** סימן ה' – ב- בינונים וליכא בכלל עונותיהן עון פושעי ישראל בגופן ורב חסד מטה כלפי חסד: ג- אבל יש בכלל עונותיהן עון פושעי ישראל בגופן יורדין לגיהנם ומבצבצין ועולין: ד- רובן עונות ואין בכלל עונותיהן עון פושעי ישראל בגופן יורדין לגיהנם ונידונים בה י"ב חדש ואחר שסבלו את דינם י"ב חדש באין לחיי העוה"ב: ה- רובן עונות ויש בכלל עונותיהם עון פושעי ישראל בגופן יורדין לגיהנם ונידונים בה י"ב חדש לאחר י"ב חדש גופן כלה ונשמתן נשרפת ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי הצדיקים:

ל^ז **עיין אוהב חסד** לרבי דוד מנאדבורנא- פרשת ויקהל – מובא מהרה"ק מלובלין וצוק"ל פירוש על המשנה (מכות ג, טז) רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, ומקשה הלא בלתי אפשרי לכל אחד לקיים כל המצוות, ותירץ דכחשבירו מקיים

ולכאורה לפ"ז צריך להוסיף בדברי רבנו שכדי שיוכל להתוודות העיקר לקיים אהבת ישראל. אבל מסתמא כוונת רבנו שאע"פ שלא קיים בפועל את המצווה אבל כיון שגם לא פגם בה, אזי אותו אבר שכנגדה, שלם ויכול להשתתף בשמחה.

עכ"פ נמצא אע"פ שיש בנו אברים שנפגמו ע"י פגם מצוות השייכות להן וגורמות לדאגה, אבל ע"י רוב מצוות שיש בידם על ידי זה נתבטל הדאגה של החטא המונעת השמחה, כי ריבוי אור השמחה של ריבוי^ל מצוות שלו נתלהב ומבטל המניעות של החטא ואזי יכול להתוודות,^{לט} עד כאן ביאר כיצד להיות בשמחה כדי שיוכל להתוודות

להבין המשך התורה צריך לעיין היטב בתורה עח

ולהבין עומק דבריו בתורה עח צריך לעיין בלק"ה אפוטרופוס ג'

ועל ידי ויודוי דברים נתתקן עולם הדיבור כמבואר במ"א וי"א, בתורה עח מבואר שעולם הדבור ממנו יצאו נפשות ישראל להמליך את הקב"ה בדבור. ומשמע שם שהכוונה לדבור של הקב"ה. ולפי המבואר בלק"ה אפוטרופוס ג' וי"א נראה שהכוונה לקול ה' הקורא לכל באי עולם לגלות כבודו ולהמליך אותו ית'. ובאריכות יותר מבואר עניין זה בלק"ה ערובי תחומין ה' עפ"י כוונות ק"ש בפע"ח/כ"ב שם מוהרנ"ת מבאר/מ"ג

המצווה השייכת אליו נחשב כאילו גם הוא קיים המצווה, אמנם זה דייקא למי שיש לו אהבה ואחדות עם כל אדם, ואז כל ישראל גוף אחד הם, ע"כ נחשב כאלו גם הוא מקיים המצוות שעשה חבירו:

^מ מתוצר- רבוי

^{לט} עיין תורה קסט, שם מבאר שא"א שתפשט השמחה לרגלין עד שישפוט את עצמו על חטאיו. וכאן מבואר שרובי המצוות מבטל הדאגה שיש במיעוט אברים, ועי"ז יכול לשמוח בקול הקומה ועי"ז להתוודות. ונראה כי שם מדבר לעניין הריקוד דיינו שאותו אבר שפגם בו לא משתתף בשמחה. אבל כאן מדבר לעניין היודוי שאע"פ שלא יכול לרקוד בכל אבריו אבל רוב השמחה של רובי שאר המצוות מבטלים את הדאגה שבמיעוט אברים לעניין שיכול להתוודות.

^נ * לעיל תורה עח

^{מא} לק"ה אפוטרופוס הלכה ג' אות ה' - שרש הקול, שהוא בחינת מחין, הוא ממקום גבה ועליון מאד, מבחינת התנוצצות אלקות שמתנוצץ לכל אחד בדתו. כי השם יתברך ברחמי מצמצם את עצמו בכמה צמצומים להאיר לכל אחד בדתו התנוצצות אלקות, ובה מרמז לו וקורא אותו שימשך אחריו, וזאת התנוצצות הוא בחינת קולות שבאין מלמעלה לקרות את האדם שימשך אחריו יתברך, וכל הקולות נמשכין משם. ועל-כן יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו יתברך, מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבה מבחינת התנוצצות אלקות, כי עקר התגלות אלקות הוא בחינת קול, בבחינת (דברים י"ג): "קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים וזלתי קול". אבל השם יתברך נתן בחירה לאדם, ומי שבחר בחיים, כששומע את הקול הזה שהוא בחינת הכרוז הבא מלמעלה הוא נמשך אחריו ומקדש ומטהר את עצמו מכל תאוות עולם הזה והבליו, ואזי זוכה להמשיך הקול שהוא בחינת המחין לתוך הלב, עד שזוכה לקבל דבורים קדושים מלמעלה שיהיה נעשה מהקול צרופי אותיות ודבורים עד שידע רצונו יתברך ומצותיו. כי אפלו כששומעין בחינת קול מלמעלה - עדין אין יודעין שום מצוה עד שזוכין לקדש ולטהר את עצמו בל-כה, עד שיהיה נעשה מהקול דבור, עד שיזכה שידבר ה' עמו ויודיע לו תורתו ומצותיו, שזהו בחינת אבות העולם, שזכו לשמע בקולו ולדבקה בו ולהמשיך אחריו, עד שזכו שדבר השם יתברך עמהם וגלה להם כמה מצות, עד שבא משה רבנו שהוא זכה לזה בתכלית השלמות, עד שזכה בכל עת על-ידי מעשיו הטובים לעשות מהקול - דבורים, כמו שכתוב (פסוק י"א): "וישמע את הקול מדבר אליו וכו' מפיו שני הכרבים וכו', ועל-ידי זה קבל את כל דברי התורה הזאת ונתנה לנו.

....כי קול הנגינה יקר מאד מאד ויש לו כח גדול לעורר את האדם, הינו לעורר את המחין בבחינת קול מעורר הכוונה, אבל עקר שלמות הקול הוא כשמשכין אותו אל הדבור בקשר אמין וחזק, שזה עקר בחינת כלל כל היחודים ליחד ולחבר הקול עם הדבור, כמובן בזהר הקדוש ובדברי אדמו"ר ז"ל בהתורה 'ששון ושמחה ימצא בה' וכו' (פסוק קעח). וזהו בחינת מה שצריכין לחבר ולקשר הדעת אל הלב, שזה עקר שלמות הדעת האמתי, כמו שכתוב (דברים י"ג): "וידעת היום והשבת אל לבבך", כמו שכתב אדמו"ר ז"ל במקום אחר (פסוק קכ"ד). כי הקול שהוא בחינת מחין, כי הקול פוגע בהמוח בבחינת קול מעורר הכוונה (פסוק קכ"ד). עקר שלמותו כשנמשך לתוך הלב עד שיתחמם לבו על-ידי זה בהתלהבות דקדושה עד שיזכה לדבורים קדושים, בבחינת (תהלים ל"ט): "חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני".

^{מב} לק"ה ערובי תחומין ה' ג' - דע כי הלא בזווגים יש למעלה באבא ואמא בחינת הא' להחיות העולמות ולקיים קיום הכרחו וזווג זה תדירי ואינו נפסק לעולם, כי אם יתבטל רגע אחד יתבטלו כל העולמות, וזווג ב' לתת מחין לזכר ונקבה, כדי להוליד נשמות בעולם, שהוא פנימיות העולמות כפונדע, וזה הזווג אינו תדיר וכו', עין שם בשער הקריאת שמע בפרק ה' ובשאר הפרקים, והכלל שיש זווג החיצון שאינו צריך לעליות מין נוקבין על ידי מעשיו הטובים, כי מעצמו נעשה כי הוא זווג תדיר דלא פסיק לעלמין לצורך קיום העולמות, ומזה הזווג אנו ממשכין בשעת קריאת שמע באמירת שמע ישראל, הארה למחין כדי שיוכלו לעלות בסוד העלאת מין נוקבין ואחר כך עולין בסוד מין נוקבין על ידי מסירת נפש על קדוש השם, ואז מחידין יחוד העליון בבחינת זווג פנימי לצורך המשכת הנשמות, ועל ידי זה נמשכין מחין גמורים בשעת קריאת שמע ותפלה, ועל ידי זה מתייחדים להוליד נשמות וכו' עין שם בכונות שמבאר כל זה היטב.

^{מג} לק"ה ערובי תחומין ה' ד' - ומחמת שעקר התורה הוא האמונה, אם בן בודאי ההכרח שיש לאדם בחירה על אמונה ועקר הבחירה על אמונה נמשך מבחינת פונות האר"י הנ"ל כי מבחינת יחוד העליון שאינו נפסק לעולם, נמשך חיות תדיר לכל העולמות בשביל קיום העולמות, ועקר החיות לקיום העולמות הוא האמונה, כמו שכתוב, וכל מעשהו באמונה, ועל כן החיות הנמשך תמיד מלמעלה בלי הפסק בשביל קיום העולמות, זה בחינת הארת האמונה שנמשך הארה משכללים עליונים מחכמה ובינה עלאין, שעל ידי הארה הזאת נמשך כח בלב האדם להאמין בה' יתברך כי אמונה הוא בחינת מלכות כידוע, ובחינת מלכות אמונה שרשה בשכל העליון בחכמה עלאה, כמו שכתוב, ה' בחכמה יסד ארץ, וארץ היא בחינת אמונה, כמו שכתוב, שכן ארץ ורעה אמונה וכמובא, וזה בחינת לך אמר לבי בקשו פני וכו' שהלב של האדם אויבר לו לבקש פניו יתברך, וזה בחינת התעוררות העליון שנמשך מבחינת הנ"ל מבחינת חיות הנמשך לקיום העולמות שמשם נמשך הארה והתעוררות בלב האדם שמודיע ומאיר בלבו התנוצצות אלקות יתברך שבא על לב האדם הכנה והכרה להבין האמת שיש יחיד קדמון נמצא המחייב שהוא הבורא יתברך שהוא שליט ומושל שעקר התכלית להאמין בו יתברך ולבקש פניו תמיד ובהו

שיש הארת אמת מציאותו ית' שיוצא מיחוד תדיר של חכמה ובינה עליונים שנותן הרגשת הלב לכל בעלי הבחירה בעולם לדעת שיש מנהיג לעולם. אלא שהיא הרגשה חלשה/מ"ו שרק מי שמוכן לעזוב הבלב עוה"ז ולהמשך אחרי הקול קורא הזה ולעשות לא דבור של המלכת הקב"ה זוכה עי"ז להעלות מיין נוקבין שיעורו יחוד פנימי יותר בחכמה ובינה שעל ידו ימשך עליו הארה חזקה יותר של אמת.

ונראה לבאר שהקול הזה הוא עולם הדבור שהקב"ה מדבר אלינו לצוות לעמו לנפשות ישראל לקבל עולו ולהמליכו, וממנו יצאו נפשות ישראל (בבחי' אבא יסד ברתא) לעשות לו דיבור והמליכו. אלא שעבירות הבלב עוה"ז מעלימה את הקול, ורוח השטות שבו גורם לנפשות להמשך אחר השקר והתאוות, ופונות מהקול ולא עושות לו דיבור, וזה נחשב גם בקול, כי נמצא שאין לו למי לדבר, ודיבור שאינו מתקבל אינו דיבור/מ"ח (תורה כט). לכן התיקון הוא ע"י וידוי דברים דייקא שעל ידו חוזר ונעשה מקשיב לקול ה' ועושה לו דבור.

כי פגם החטא בנפש שגורם לרוח שטות להלביש הנפש ולהסיט אותה מלהקשיב לקול, **והנפש הוא בחינות הדיבור** [מ"ו], **בבחי' (ש"ה ה) מ"ו** נפשי יצאה בדברו, דהיינו שבכל דבור יוצאת הנפש/מ"ח. על כן פגם הנפש הוא פגם הדבור שמתנתק מקול ה' ונעשה דבור בטל או רע ח"ו, וגורר את האדם לחטא ועוון.

מ"ו עקר הבחירה של האדם.... וכו'... ובכח שפתב רבנו ז"ל במקום אחר, שעקר החיות היא אמונה שהיא בחינת אור הפנים בחינת באור פני מלך חיים וכו', ואיך בכתבי האר"י במקום אחר שמנה החיות הנמשך לקיום העולמות שנמשך מוויג החיצון כנ"ל. משם הוא נשמות המלאכים אכל נשמות ישראל הם גבוהים הרבה יותר, כי הם נמשכים מוויג הפנימי שהוא וויג שאינו תדיר, כי אי אפשר ליחוד הוויג הפנימי הזה כי אם על ידי מעשיו הטובים, ועל כן אינו תדיר, ועל כן צריכין לקבל תחלה הארה אל המחזין מוויג החיצון שאינו נפסק שמשם חיות המלאכים וכל העולמות כדי שיהיה להם כח לעלות בסוד מין נוקבין על ידי מעשים טובים ומסירת נפש על קדוש השם ועל ידי עלית מין נוקבין הזה גורמים יחוד ווויג הפנימי שמשם נמשכין מחזין גמורים להוליד נשמות צדיקים שנמשכין מוויג הפנימי שאינו תדיר רק כפי מעשה התחיתונים שזהו עקר סוד פנינות קריאת שמע וכנ"ל.

מ"ד לק"ה ערובי תחומין ה' ד' – ועל כן הארה הנמשכת משם שהוא הארת האמונה, כשהיא נמשכת בעולמות העליונות שהם המלאכים והשרפים וכו' שהם רוחניים וקדושים וטהורים אזי יש להם כח לקבל את ההארה בשלמות גדול, ותיכף מתעוררים ברעש גדול להקדיש שמו יתברך באימה ובריאה גדולה מאד, ועל כן נקראים שרפים ששנפרים ונתלהבים מגדל אור אלקותו שפאיר עליהם תמיד כי הם קדושים וטהורים ואין להם גשמיית ובחירה ועל כן זאת ההארה מספקת להם ועל ידי זה יודעין מאלקותו באמונה שלמה ונתלהבים בהתלהבות גדול לעשות באימה ובריאה רצון קונם, אבל פשוט ההארה מגיע לזה העולם העכור הגשמי שהוא עולם העשייה שהוא מגשם בתכלית הגשמיית אזי אי אפשר לקבל הארה הזאת הגדולה כי אם התנוצצות מעט מה שנמשך מהארה הזאת התנוצצות בלב האדם שמעורר את האדם לבקש פניו יתברך, להשתוקק לאמונתו יתברך בבחינת לה אמר לבי בקשו פני וכו' כנ"ל ואזי יש לאדם בחירה גדולה: כי מחמת שזאת ההארה אינה יכולה להתלבש בזה העולם כי אם על ידי צמצומים רבים, על כן בתחלה אינו נמשך ממונו בלב האדם כי אם התנוצצות בעלמא לרמו לאדם שמשך אחריו יתברך, כמו שמרמזין לאדם בידי מרחוק ואזי יש להאדם בחירה, כי המשפיל המבין החפץ באמת לאמתו הוא מתעורר תיכף על ידי התנוצצות הזאת ומתחיל לרדה להשיג בשלמות האמונה הזאת, ומשתדל לצמצם בלבו הארה הזאת בכמה צמצומים, וזהו בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, ואזי ממשיך על עצמו הארה גדולה מההארה הזאת ועל ידי הארה הזאת שנתוסף בהמחזין שלו הוא נתעורר בשלהובין דרחימותא למטר נפשו בכל לב על קדוש השם, ואזי עולה בסוד מין נוקבין וגורם יחוד עליון הפנימי ואז נמשך משם חיות יותר עליון שהוא בחינת חיות הנשמות ישראל שעל ידי זה נתגלה האמונה בשלמות בהתגלות גדול לכל באי עולם כי בזה העולם שהוא תחתון וגשמי מאד אי אפשר לגלות האמונה בשלמות כי אם על ידי שמשכיבין חיות מיוחדת יותר עליון וגבוהה כי כל מה שהעולם והדרגא נמוך ומגשם יותר וצריכים להלביש לו אור אלקותו בלבושים וצמצומים יתירים, צריכים להמשיך לו אור הגבוה יותר ויותר כי צריכים אליו שכל עליון וגבוה יותר ויותר שיוכל להלביש אור אלקותו לעולם ומדרגה מגשם כזה, וכמוכן כל זה בהתורה מישרא דספינא (בסימן למד) ובכתבי האר"י ז"ל שהפליים נעשין מאור גבוה יותר וכו' עין שם והבן.

מ"ה עיין זוהר וארא כה: שמשא נקרא כבד פה כיון שלא היה לו למי לדבר. כי משה בחי' קול ישראל בחי' דבור וכיון שהיו בגלות לא שמעו אותו לכן אמר על עצמו ואני ערל שפתים דהיינו אטים לפרשא מלין.

וזה לשונו שם (עם פירוש המתוק מדבש) – תא חזי, כתיב הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים, מאי ואני ערל שפתים, והא בקדמיתא כתיב (שמות ד') לא איש דברים אנכי וגו', כי כבד פה וכבד לשון אנכי, וקודשא בריך הוא הא אותיב ליה מי שם פה לאדם וגו', והוא אמר ואנכי אהיה עם פיך, סלקא דעתך דלא הוה כן, והשתא אמר ואני ערל שפתים, אי הכי אן הוא מלה דאבטח ליה קודשא בריך הוא בקדמיתא שאנו אהיה עם פיך. אלא רוא איהו, משה קלא מרכנה לח"ת שש שוקס הקול, ודבור דאיהו מלה דיליה הוה בגלותא הדיבור שהוא מחתך את הקול בחי' מלכות המגלה את הח"ת הייתה נגלות ועתה היא עצמה לריכה גאולה, לכן והוה איהו ערל שפתים אטים לפרשא מלין, ובגין דא אמר ואיך ישמעני פרעה, בעוד דמלה דילי איהי בגלותא דיליה המלכות עלי נגלות אללו היינו השכינה הייתה מתלבשת כהב שר על מצרים וזוממת ומנועה מלהלכות גבורותיה, דהא לית לי מלה אן לי כח הדיבור, הא אנא רק קלא ואילו מלה גרע המלכות סוד הדיבור נרע ממני דאיהי בגלותא, ועל דא שתף קודשא בריך הוא לאהרן בהדיה כי הוא בחי' אחרת ודיבורו לא היה נגלות. ועוד טעם כי משה ואהרן היו מושקעים בניהו בחי' שפתים ומזין שניהם נעמר היעבור. תא חזי, כל זמנא דדבור הוה בגלותא קלא אסתלק מניה ממש, ומלה הוה אטים בלא קול, כד אתא משה אתא קול כי הוא היה מרכנה לח"ת, ולעלמו היה מתנבא מלמעלה והיה הקול כל אלו כסוד אספקלריא האמירה שזאתה בחי' אן גלות כלל והיה נבואת משה פועלת אלל נבואתו שזה דרך המלכות לא היה יכול כי המלכות הייתה נגלות, ומשה הוה קול בלא מלה בגין דהוה המלכות בגלותא, וכל זמנא דדבור הוה בגלותא משה אזיל בשלמות המקום בבחי' קלא בלא דבור שלא היה לו חיות המלכות כשפתיו אלל היה אומר לאהרן וואו היה גומר הדיבור לישראל או לפרעה. והבי אזיל גם אחר יואת מצרים עד דקריבו לטורא דסיני ואתייהבת אורייתא, ובהווא זמנא אתחבר קלא בדבור כשנתחברו תורה שבע"פ ותורה שכתב, וכדין מלה מליל, דהא הוא דכתיב (שמות כ א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה, וכדין משה אשתכח שלים במלה כדקא יאות, קול ודבור כחדא בשלימו.

¹⁰ לעיל תורה לא לשון מוהר"ת ולקמן תורה צח תנינא (להבין הענין עיין ערבי נחל ויקהל דרוש א' ועי"ש וישלח דרוש ב' בשם הבעש"ט עה"פ נפשי יצאה בדברו)

¹¹ שיר השירים פרק ה (ו) פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני:

מצודות דוד – פתחתי. כאשר פתחתי לו הדלת או סבב עצמו ועבר משם: נפשי יצאה בדברו. כי בשפנה ממנה דיבר קשות לאמר לא אשוב עוד אליך ואמרה בשמעני דבריו אלה כמעט יצאה נפשי מהפלגת הגעגועין: בקשתיהו. אחר זה בקשתי אותו וחפשתי אחריו ולא

וע"כ צריך להתוודות בדבורים^{מט} דווקא לתקן ולבנות פגם הדיבור, כמ"ש (הושע יד) ו' קחו עמכם דברים ושובו אל ה' ועיין במ"א [גא], עיין תורה עח שם כתב שיתוודה תמיד בכל לבו נוכח פני ה', כי במה שפגם יתקן, וע"י הוידוי משיב את כל הדברים שפגם אל שרשו. ונ"ל הכוונה כי שרש הדבור הוא קול ה' הנ"ל כנ"ל כי מדבר מלך שלטון יצאו נפשות ישראל לקבל עול מלכותו. והחטא גרם פגם בנפש שפונה מהקב"ה להמליך את עצמה, ועי"ז לפירוד הדבור מהקול. וע"י תשובה ווידוי דברים חוזר וקושר את הדבור לקול ה' שיהיה דבורו רק ביטוי לאמת המאירה ע"י קול ה'.

ועל ידי שנתקן ונבנה הדיבור על ידי ווידוי דברים, עי"ז נעשה יחוד קוב"ה ושכינתי, דהיינו שנתעורר הקול דלעילא ונתיחד עם הדיבור, אע"פ שמפרט חטאיו ועוונותיו ופשעיו, נעשה יחוד ולא פירוד, כמ"ש (משלי כח יג) מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם, כי הקב"ה יודע כל מעשיו ודבריו ומחשבותיו ורק רוצה שישבו ויקשור עצמו בחזרה בכל פרט במחשבה דבור ומעשה שניתק ממנו אל קולו.

כי צריך התעוררות תחתון היינו לבנות הדיבור, ועי"ז מתעורר ומתאווה הקול ומתיחד עם הדיבור, דהיינו כנ"ל שרק ע"י שהאדם חוזר להקשיב לקול ה' וממליך אותו מכח הארת האמת שמאיר לו הקול דהיינו אתערותא דלתתא, אזי גורם לקול ה' שבחכמה עילאה להתייחד עם הבינה ביחוד פנימי שמאיר הארת אמת חזקה יותר ואזי נשמע בלבו קול ה' בחוזק יותר, דהיינו בחי' שהקול מתייחד עם הדיבור, ואזי האדם יכול להמליך על ידו את הקב"ה בשלימות יותר.

וזה בחי' (תהלים קג) עושי דברו לשמוע בקול דברו כנ"ל שע"י שמקשיבים לקול ה' וממליכים מכוחו את הקב"ה עודים דבור לקול אזי גורמים לייחוד פנימי יותר וזוכים לשמוע קול ה' בחוזק יותר. **ואיתא בזוהר (לך לך ד' צ) זכיון למשמע קלין מלעילא** זוכים לשמוע קול מלמעלה. **היינו כנ"ל ע"י עושי דברו, שמתקנין הדיבור, על ידי זה לשמוע בקול דברו, שנתעורר הקול להתייחד בדיבור, וזכיון למשמע קלין וכו'** דהיינו שזוכים לשמוע את קול ה' בהרגשת הלב חזקה :

יב(ויש בזה עוד דברים נפלאים בענין שמיעת קול נגינה וקול כלי זמר [גא]), נראה שרבנו רומז כאן לתורה ג' כפי שמבואר בלק"ה אפוטרופוס ג'. כי בתורה ג' מבואר סוד הניגון שמנגן כשר ע"י שמקשיב לקול ה' מנגן אותו בניגון קדוש שמושך את הלב להמליך את הקב"ה ומנגן רשע להפך לא מקשיב לקול ה' אלא לקול הבלי עוה"ז ומנגן אותם בניגון שמושך לתאוותיו. ועי"ש שמנגן כשר לוקח ניגונו ממקום שהנביאים

מצאתי אותו, וקראתי אותו בחשבי שהוא במקום סתר ויגלה עצמו אלי בשמעו קולי, אבל לא ענה לי והנמשל הוא לומר כאשר גמרת בנין הבית נסתלקה הנבואה ומאוד נצטערתי על העדרה, ומחזרת הייתי על החזרת הנבואה ולא עלתה בידי:

^{מח} **כביאור הבעש"ט** לפסוק הזה. ועיין בזה ערבי נחל וישלח דרוש ב' – כ' הבעש"ט זללה"ה כי ענין רוח האדם בקרבו וחיות שלו הוא כח הדיבור אשר בקרבו וכמשה"כ בראשית ב', ז ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה ומתרגמין לרוח ממללא, ולפ"ז כשהאדם מדבר דיבורים אזי הדיבורים ההם הן הן חיותו ויוצא חיות שלו באותן הדיבורים, רק שלהיות חיות האדם דבוק תמיד בשורשו לכן הדיבורים ההמה עצמן ממשכיבים עליו משרש חיות חדש ועי"ז חי תמיד אף שבכל דיבור יוצא חיותו מקרבו רק כל דיבור עצמו מביא לו חיות חדש עכ"ד:

ועין תורה לא בלשון מוהרנ"ת שם – אף כדי שתצא הנפש מבח"א אל הפעל, צריך לדבר בפיה הכסופין והשתוקקות, שהוא נכסף ומשתוקק. כמו שכתוב (שם ה): "נפשי יצאה בדבורי", שעל ידי הדבור יוצאת הנפש מבח"א אל הפעל. כי על ידי ההשתוקקות נתהוה הנפש בכח, ועל ידי הדבור שהוא מדבר בפיו ההשתוקקות, נגמר הנפש ויוצאה מבח"א אל הפעל:

^{מח} מתורגו - בדיבורים

^ג **הושע פרק יד (ב) שובו ישראל עד ידוד אלהיך כי כשלת בעונך:** (ג) קחו עמכם דברים ושובו אל ידוד אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו: (ד) אשור לא ישיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו אשר בך ירחם יתום:

רש"י (ג) כל תשא עון – כל עוונותינו סלח. וקח טוב – ולמדנו דרך טוב, דבר אחר מעט מעשים טובים שבידינו קח בידך ושפטנו אחריהם וכן דוד אומר מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים (תהלים יז) דבר אחר וקח טוב וקבל הודיה מאתנו שנאמר טוב להודות לה' (תהלים צב). ונשלמה פרים – שהיה לנו להקריב לפניך נשלם אותם בריצוי דברי שפתינו:

מצודות דוד (ג) קחו עמכם דברים – איני שואל מכם זבחים ועולות אלא קחו עמכם דברים שתתוודו לפניו וזבו תשובו אל ה'. כל תשא עון – הוא הפוך כל עון תשא ר"ל אמרו בתפלה מחול כל העון ובמקום העון קח טוב תמורתו כלומר מעשה הטוב שעשינו יגין מול העון. ונשלמה פרים שפתינו – ר"ל במקום הקרבנות פרים נשלם בו וידי שפתינו: (ד) אשור לא ישיענו – גם אמרו אשור וכו', ר"ל עוד לא נבקש עזרה מאשור. על סוס לא נרכב – ר"ל לא נבטח עוד בגבורת הסוס במלחמה. ולא נאמר עוד אלהינו וגו' – ר"ל הפסל הנעשה במעשה ידינו לא נקבל עוד לאלוה. אשר בך – ר"ל כי ידענו אשר לבד בעזרתך ימצא היתום רחמים וחמלה עם כי חשש כוחו להתחזק מעצמו.

^{מח} * תורה עח

^{מח} הערה זו נמצאת כבר גם בדפוס

^{מח} עיין לק"ה אפוטרופוס ג' עפ"י תורה ג'

יונקים נבואתם, דהיינו שתי צפרים חיות, והכוונה לקול ה' הנ"ל ששרשו ברגלי עתיק היורדים לעולם הבריאה להאיר לעשיה/י⁷¹.

וזה כל המבואר לעיל שתשובה ע"י וידוי כי במה שפגם צריך לתקן, וידוי א"א אלא ע"י שמחה בכל קומת האדם, כי כל חטא פגום באבר השייך לו ונמשך ממנו דאגה, ומחסר מקומת השמחה שצריכה להיות שלימה, כל זה רמוז בפסוק (ישעי' נא) [י"ה] **ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה. היינו שנמצא בתוך הששון ושמחה, תודה, כי תודה לשון הודאה בחי' מודה ועוזב ירוחם, דהיינו בחי' וידוי דברים, שנמצא רק בתוך ששון ושמחה בכל האיברים. וידוי דברים הוא שחזור וקושר את האדם ודבורו לקול ה', שזה בחי' ניגון כשר וקול זמרה כנ"ל :**

עד כאן חברותא לתורה קעח

⁷¹ על פי הסוד (בעץ חיים שער מח פ"ב) שתי צפרים חיות טהורות הן חכמה ובינה דמלכות אצילות בהן מתלבש אור נפלא מעתיק יומין ואור נפלא מתיקון א' של י"ג תיקוני דיקנא דאריך אנפין, אורות נפלאים אלה מתלבשים ברגלי המלכות דאצילות, נצח והוד, ויורדים ומאירים בעולם הבריאה, ע"י יחוד תדיר של חו"ב דמלכות דאצילות שלא תלוי באתערותא דלתתא, לכן הוא תדיר, כדי להאיר אור אמת ואמונה בעולמות הפירוד בריאה יצירה ועשיה, להחיות מתים (בחי' ז' מלכים שמתו בשבירת הכלים) לעורר ישנים ולהחזיר בתשובה נופלים. אור זה הוא שרש הניגון נקרא שפע בהמה, כי הוא בלא אתערותא דלתתא כבהמה, וממנו יונקים הנביאים כל אחד כפי הזיכוך שזיכך את עצמו, שהם המנגנים הכשרים, שמכוחו מעלים מיין נוקבין ומעוררים יחוד פנימי בחו"ב הנ"ל וזוכים לשפע של אדם שהוא הנבואה. אבל מנגן שאינו כשר עושה עצמו מרכבה לצפרים דקליפת נגה דמלכות דאצילות השולט בעולם הבריאה שיונקים משם כח להתחזק בתאוותיהם, תאות הגוף ודבורים פגומים מוציא שם רע ולשה"ר שענשו צרעת וכפרתו שתי צפרים חיות טהורות.